

У снежні 1993 года грамадскасць адзначыла 90-гадовы юбіль з дня нараджэння выдатнага беларускага пісьменніка, рэвалюцыянера, нашага земляка П. С. Пестрака. Снаймі успамінамі аб ім сёння дзеліца пісьменнік Аляксей Гардзіцкі.

ПРАМОВА ПІСЬМЕННІКА Ў ГАРОДНІ

1971 год. Дні беларускай літаратуры на Гродзеншчыне. Мне пащенціла: трапіў у групу з Піліпам Пестраком, пісьменнікам-рэвалюцыяністам, бытым падпольшчыкам і вязнем польскай дзяржавы, яскравейшай асобай.

У Гародні першую сустрака ў нас адбылася са студэнтамі. Піліп Пестрак выйшаў да іх і пад ажыўленне залы сказаў:

— Дарагія таварыши гродзенцы, я вас вельмі люблю, бо я тут сядзеў у турме.

ПІЛІП ПЕСТРАК ПРА ЮРКУ ГОЛУБА

У групе быў Юрка Голуб, тады зусім малады, да якога Піліп Пестрак адносіўся пабацькоўску. Ён і кажа паэту, тады маладому:

— Юрка ад слова „юркі”. Глядзі, каб дзяяўчата цябе каҳалі не за твар, а за теор.

„А ДЗЕ ТУТ КНІГІ ПЕСТРАКА?”

Амаль кожны прыезд у Гародню Піліп Пестрак бывашу ў Аляксея Карпюка. Зайшоўшы ў кватэрну, ён звычайна акуратнелька вешаў капялюш у калідоры і прыходзіў у рабочы пакой гаспадара. Як кожнага пісьменніка, найперш прыцягвалі яго ўвагу кніжныя паліцы. На гэты раз Піліп Пестрак са здзіўленнем заўважыў, што на паліцах яго чатырохтомніка, які нядайна выйшаў, ніяма.

— Аляксей, хадзі сюды, — паклікаў з кухні гаспадара, — а дзе тут збор твораў Пестрака?

— Вашы асобныя кніжкі ў міне ўсе ёсць, а збор твораў я аддаў пачытаць суседу, — знайшоўся Аляксей Нічыпаравіч.

— А ты няправду кажаш, гіцалы! — і хуценька за свой капялюш ды ходу за дзвёры.

Больш сюды яго нага не ступала.

І вось Піліп Пестрак зноў у Гародні. Вечарам мы ўсёй групай пайшлі ў рэстаран. Тут яму гаворань, што на вуліцы яго чакае Аляксей Карпюк, у рэстаран заходзіць не хоча, бо не п'е, пазбягае спакусы. Пестрак як адрэзаў:

— А гэты падкулачнік хай пачакае.

АБ НАШЫХ ЗНАКАМІТЫХ ЗЕМЛЯКАХ

БЫЛІЦЫ З ЖЫЦЦЯ ПІЛІПА ПЕСТРАКА

І вось Веснік 18 студзеня 1994, зод, называюць Барысенку акадэмікам. Гэта не так, ён тады не быў яшчэ акадэмікам, а быў дырэкторам акаадэмічнага інстытута. Але ў тым, што так яго называў Піліп Пестрак, бачыца пэўная іронія.

ЯК КРЫТЫКАВАЛІ ПАСТАРНАКА

У канцы пачатковых гадоў па краіне ішла чарговая шуміха, цяпер ужо вакол імені Барыса Пастарнака. У Савое пісьменнікаў Беларусі, як звычайна ў той час, сколам кіраваў Пятрусь Броўка. Канечне, ён і першы асудзіў Пастарнака за яго роман „Доктар Жылава”, які тады быў апублікаваны на Захадзе і адзначаны Нобелеўскай прэміяй. Амаль хорам кляймавалі вядомага пісьменніка, хоць мававерагодна, што хто-небуды з выступаў чытаў гэты твор. Дзіўныя былі часы: твор, які трапляў у няміласць, не абавязкова было чытаць, а галоўнае — умесьці даць моцны адлуп яго аўтару. Прамоўца звычайна так і пачынаў: „Хоць я твор не чытаў, але ўсё ж скажу...” І вось слова ўзялі дырэктор інстытута літаратуры Акадэміі наукаў Васіль Барысенка, Шальмуючы Пастарнака, ён,

як кажуць, увайшоў у такі раж, што, убачыўшы ў першым радзе лысую голаву Піліпа Пестрака, выгукнуў: „Этот презренный Пестрак” (хацеў сказаць Пастарнак). П. Пестрак сядзеў спакойна, толькі пагладзіў сваю голую голаву. Зада затоена чакала: нешта будзе. Выслухаў прафесійнага Барысенкі, затым яшчэ двух выступаўцаў, а тады падняўся і сказаў:

— Я лічу, таварыши, што і акадэмікам трэба гаварыць толькі па-пісанаму.

„Некаторыя мемуарысты, успамінаючы гэты эпі-

гачаснага міністра ўнутраных спраў. Піліп Пестрак выказаўся адназначна:

— Жучлік!

За суседнім столом двое мужчын одразу насярожыліся, відаць, яны былі „увешамі” той самай цанаваўскай установы. Адзін з пісьменнікаў адразу падняўся і, каб не згледзелі, збег. Як успамінаў Іван Шамякін, сітуацію выправіў „акіер у жыцці” Андрэй Макеенак.

— Гэта я жулік?! — выгукнуў на ўсю залу Андрэй і ўдарыў сябе ў грудзі.

П. Пестрак спачатку сумеўся, а тады, скеміўшы, для чаго гэта, зарагатат:

— Ха-ха-ха-ха..

XXX

Напаследак хачу вярнуцца да пaeздкі па Гродзеншчыне ў семдзесят першым. У Зэльве мы правялі літаратурную сустраку днём у раённым Доме культуры, а затым гаспадары запрасілі нас на абед у рэстаран. Сядзелі мы ў асноўнай баковачы. Рэптом адчыніліся дзвёры, і ўвайшла жанчына. Маладзейшая, мы не ведалі, што гэта Ларыса Генюш. Мясцовыя кіраўнікі крыху разгубіліся: як тут быць? Піліп Пестрак выйшаў з-за стала, стаў перад ёю на калена, пацалаваў руку і запрасіў да пачастунку.

— Плякай, Піліпе, — ласкаў сказала яна і тут жа, ужо строга, да прадстаўніка райкама партыі: — Я прыйшла падзякаўць тым, што не палічыў мяне не толькі за паэту, а новат за чалавека і не запрасіў на літаратурную сустраку.

Горда ўзняўшы голаву, Ларыса Генюш пайшла, а мы ўсе сталі паглядаць на Піліпа Пестрака, нашае выратавальніка, недзе ў глыбіні душы верачы, што яму, былому дзеячу Кампартыі Заходняй Беларусі, рэвалюцыянеру-падпольшчыку, быльому депутату Вярхоўнага Савета СССР, на гэты раз спішуць яго ўчынак, не будуць узнімаць шум, маўляў, стары, што з яго восьмеш.

А гэта быў чалавек сваіх прынцыпаў, яскравай індывідуальнасці, асобы з асобой.

Аляксей ГАРДЗІЦКІ,
г. Мінск.